

Ертай Ашықбаев

ЖАҢСЫ БАҒА

Ертай Ашықбаев

ЖАҚСЫ БАҒА

ӨЛЕНДЕР,
ЖАҢЫЛТПАШТАР,
ЖҰМБАҚТАР

Әзім мақсатта
сүйініп, мақсатта
күйініп, түркі
қарат аяға,
ікілік ізет
пояған

Ертай
16. IV. 91 ж.
Ақтөбе

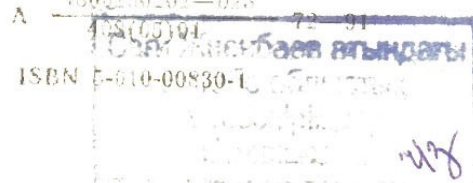
АЛМАТЫ «ЖАЛЫН» 1991

ББК 84Қаз7—5
А 97

Ашықбаев Е.
А 97 Жаксы баға: Өлеңдер, жаңылтпаштар,
жұмбақтар.— Алматы: Жалын, 1991.— 72 бет.
ISBN 5-610-00830-1

Қазақстан Жазушылар одағы сыйлығының лауреаты
Ертай Ашықбаевтың бұл кітабына балаларға арналған
өлеңдері, жаңылтпаштары мен жұмбақтары енген.
Балалардың ұрымалы сай жаса білетін автордың өлеңдері
өзіндік ерекшеліктері табылады.

А 4803250202—023

ISBN 5-610-00830-1

© Ашықбаев Е., 1991

АЗАМАТ ӨСІП КЕЛЕДІ

*Ерінбей сурет салады,
Жасайды қағаз кемеңі,
Таудан да биік талабы
Азамат өсіп келеді.*

*Көрсетіп көмек кішіге,
Үлкенге сәлем береді.
Ұқыпты барлық ісіне
Азамат өсіп келеді.*

*Ағаларына ереді,
Қарсы алып нұрлы таңдарды.
Азамат өсіп келеді,
Бұл кітап соған арналды.*

КРЕМЛЬ КУРАНТТАРЫ

Ояндым ерте тағы мен,
Жұмыс көп қолға алатын.
Кремль куранттарымен
Түзеді көкем сағатын.

Естіген кезде дауысын
Кремль куранттарының:
Нұрлантып дала, тау ішін,
Күміс күн төгер жарығын.

Сағатын көкем тағы да
Түзеп, тыңдап көреді.
Кремль куранттарына
Үн қосып тұр ол, себебі.

РЕВОЛЮЦИЯ

Берді атама қол ұшын
Ұмтылғанда қияға.
Рақмет сол үшін
Революцияға.

Отан — ыстық қонысым,
Қонған құспын ұяға.
Рақмет сол үшін
Революцияға!

7 НОЯБРЬДЕ

Қала ерте оянды,
Тұрды ағам,
Тұрды інім.
Көше нұрға боянды,
Мерекелі күн бүгін.

Мәз боп күліп бар адам,
Құттықтайды бір-бірің.
Октябрьден тараған,
Мерекелі күн бүгін.

Қуанышка бөледі
Елімің бар тұрғынын.
Алаңға жұрт келеді,
Мерекелі күн бүгін.

ОТАНЫМ

Жүздеген, мыңдаған
Сәбидің күлгенін
Қуана тыңдаған
Отаным бұл менің.

Шаршасам демалам,
Бір ерке ботамын.
Өсірер мені аман
Отаным,
Отаным!

Десе егер:
— Панаң кім?
Өзіңді атадым.
Анасы анамның —
Отаным,
Отаным!

САЛЮТ

Кешкі салют басталды,
Дүр сілкінді қалалар.
Нұрландырды аспанды
Зеңбірекші ағалар.

Отаным айбынды
Жүрегінің дүрсілі —
Тоғызыншы май күнгі
Зеңбіректер гүрсілі.

ҰСТАЗ

Ақылын тыңдадым,
Сөзін де бөлмедім.
Еңбегін жырладым,
Ұстазым ол менің.

Мол білім — ұққаным,
Үлгілі іс — көргенім.
Қасынан шықпадым,
Ұстазым ол менің.

Көзәйнек киіпті,
Жүзіне түсті әжім.
Сонда да сүйікті
Ұстазым,
Ұстазым.

МЕНИҢ АТАМ

Күл де ойна,
Күлме, мейлі,
Атам отыр,
Үндемейді.

Сол үнсіздік батты маған,
Мен құлынмын шапқылаған.

Қозы болам,
Лақ та болам.
Жүгіре алам,
Мақтана алам.

Абайламай құлап қалам,
Түк болмайды бірақ маған.

Шымыр болу керек деймін,
Тұрып алып дедектеймін.

Сонда атам сақалы аппақ
Қала-тұғын қапалақтап.

Көрмеп едім қаталдығын,
Үндемейді атам бүгін.

Сүйенеді таяғына,
Сырқырайды-ау аяғы да.

...Ата, не деп күбірледің?
Түсті ме еске жүгіргенің?

Мен де, әрине, өкінемін,
Мұңайма, ата,
Өтінемін.

Мұнша ұлды, мұнша қызды
Аяма, Ата,
Жұмса бізді.

Сүйеп жүрер жан Атаны
Әрқашанда балапаны.

КОСМОНАВТ

Апта түгіл ай өтті,
Ол космосқа ұшқалы.
Сонша неткен сай, епті,
Сонша неткен күшті әрі.

Еш адамға жолықпас,
Гүлге толмас құшағы.
Сонда да бір жалықпас,
Күні-түні ұшады.

Ол кеткенде қыс еді,
Жер беті енді көктеңбіл.
Қашан жерге түседі?
Шыдамды еді неткен бұл?

Сөз болғанда бұл ағай,
Ал ұяла бастандар —
Түске дейін шыдамай
Сабағынан қашқандар.

ЖОРЫҚ ЖЫРЫ

Бейтаныс жерге аяқ басарда
Қиын деп ссқашан қорықпа.
Балақай,
Дайын бол қашанда
Жорыққа,
Жорыққа,
Жорыққа.

Талайлар жорықта түледі,
Қосылғын сен де сол қатарға.
Жүреді талапты ер үнемі
Сапарда,
Сапарда,
Сапарда.

Елеме аптапты... қар-мұзды...
Көмекке әзір бол дос үшін.
Сынайды әр ұлды, әр қызды
Осы сын,
Осы сын,
Осы сын.

САҚШЫ

Оңай деп ойлама жұмысын,
Көп алғыс айтамыз бұл үшін.
Сақшы тұр шекара шегінде
Күзетіп елімнің тынысын.

Күзетіп тұр сақшы даласын,
Ауылын,
Аяулы қаласын.
Өзінің балдырған кезінде
Ұйқысын күзеткен анасын.

МАҢДАЙ ТЕРДІҢ ЖЕМІСІ

Дала нұрға бөленді,
Бізге тағы жоқ тыным.
Отырғызам мен енді
Көшеттердің көп түрін.

Шөлдегенде суарам,
Қопсытамын түбін де.
Көркеседі бұл алап
Күндердің бір күнінде.

Жеміс толып,
Майысып,
Бұтақ жерге иілер.
Саясында шай ішіп,
Әжем маған сүйінер.

Тамсанар-ау ел іші,
Қызығар-ау жолдасым:
Маңдай тердің жемісі
Неге тәтті болмасын?

ГАЛСТУК

Мен галстук тағамын,
Енді міндет көп мүлдем.
Қуанышты баламын,
Пионерге өттім мен.

Үлгілі оқу — талабым,
Қуантсам-ау тек елді.
Иә, галстук тағамын,
Пионермін мен енді.

Болмайды ғой ағайға
Оқымадым деуге енді.
Тік ұстармын қалайда
Галстукті кеудемді.

Максатым бар қанша әлі,
Үміт күтіп жүр елім.
Қуантсам деп баршаны
Лүнілдейді жүрегім.

КӨП БАЛАЛЫ ҮЙ

Жасыл шалғын төңірек,
Далам неткен келісті.
Жаңбыр жауса көбірек
Көркейеді жер үсті.

Дәл осындай сәттерде
Жазылады өлеңім.
Жазып қойдым дәптерге:
Көп жаңбыр...
Ол — көп егін.

Осыны бар ел тілер,
Көп жаңбыр...
Ол — тоқшылық.
Қала сәнін келтірер
Көп егілсе көк шыбық.

Көп бес алсам мен егер
Шаттанамын, әрине...
Көп бақытқа кенелер
Көп баласы бар үй де.

БАЛАБАҚША

Мамаңа еріп келдің сен,
Папана еріп келдің сен.
Қаладағы ең жақсы үй
Балабақша мен білсем.

Себебі ме, себебі,
Себебі ме, себебі:
Барлық мама келеді,
Барлық папа келеді.

СУРЕТ ТУРАЛЫ СЫР

Қонаққа мен барамын
Туыстарға шалғайдан.
Көрем сонда ағаның
Суреттерін сарғайған.

Келмесін деп зұлымдар
Біздің жайлы қонысқа,
Осындай сан мың ұлдар
Қаза тапқан соғыста.

Жүріп жеңіс жолында
Қорғап қалды халықты.
Естелік боп соңында
Суреттері қалыпты.

Бейбітшілік қалауым,
Құлақ сал бұл сөзіме:
Сау болсын әр ағаның
Суреті де,
Өзі де.

ЖУРНАЛИСТІҢ СЫРЫ

Бір жаңалық табамын
Ауылдан да ең алыс.
Дайын қағаз, қаламым,
Жоқ мен үшін демалыс.

Жолға шығу қиын ба?
Кездім талай жерді де.
Пионерлік жиынға
Барып келдім мен, міне.

Көңіл тыныш жата ма?
Қаламым да зулады —
Жазған кезде мақала
Жаксы бала туралы.

ОФИЦЕРДІҢ ОЙЫ

Қалыпты жай бұл күй:
Тәртіп бізде қатаң.
Ерте тұрам ылғи,
Төсекке кеш жатам.

Өзіме бұл ұнар,
Жүрмін елді қорғап.
Айтқанымды ұғар
Кіл қырағы солдат.

Төзім, жігер керек,
Осы біздің ұран.
Солдаттарым зерек,
Кіл мұзбалақ қыран.

Ерлік — мәңгі мұрам,
Осы біздің ұран.
Қуанып-ақ тұрам
Шынықса әр ұлан.

САУЫНШЫНЫҢ АҚЫЛЫ

Кел, мейлі, қай маңға,
Мейлі, қай аймаққа.
Табылар айран да,
Табылар қаймақ та.

Қолың бос мезгілде
Фермаға соқтың ба?
Сонда сен сездің бе?
Жалқаулар жоқ мұнда.

Бұл — еңбек мекені,
Бүркенбе көрпемен.
...Өріске кетеді
Бұзау да ертемен.

ФОТОГРАФТЫҢ ТӘЛІМІ

Қалсын дейсің естелік,
Иә, жағдайды түсінем.
Тұрмын бәрін ескеріп,
Ал суретке түсірем.

Жаман бала секілді
«Тездетші» деп ұрысна.
Түзеп қойғын кекілді,
Жағанды да дұрыста.

Қағып қоям арқаңнан
«Тәртіптілік керек» деп.
Ал қолыңды қалтаңнан,
Жымиып көр, сен, ептеп.

Түзу ұста денені,
Деме: «Осы жарайды».
...Бұл суретке себебі
Ертең бар жұрт қарайды.

ПОЧТАШЫНЫҢ СЫРЫ

Ондап,
Жүздеп
Күніге хат аламын,
Апа, аға, ініге апарамын.

Жүрмесін деп уайымдап аталарым,
Пенсиясын дайындап апарамын.

Газеттерін күткенде папаларың
Үйде қалай тың-тыныш жата аламын.

Кешіктірмей барлығын апарамын:
Сонда ғана іскер жан атанамын.

МЕНИҢ СУРЕТ ДӘПТЕРІМ

Сурет салсам...

Сурет салсам — гүл саламын,
«Гүлге толып тұрса алаңым», —
деймін мен.

Сурет салсам — Күн саламын,
«Күндей күліп тұрса маңым», —
деймін мен.

Сурет салсам — қала салам,
«Болсың барлық баласы аман», —
деймін мен.

Сурет салсам — Адам салам,
«Қорған болсын маған, саған», —
деймін мен.

Лақ пен сурет

Лақты бағар келді күн,
Ұғамын мәшін сибектін
Өріске шықтым мен бүгін,
Көкке жайып келмекшім.

Лағы жүр, міне, секіріп,
Ол енді маған бағынбас.
Салуга сурет бекініп
Әкелгем дәптер, қарындаш.

Бұлақпен,
Жасыл шалғынмен
Табысып лақ үлгерді.
Параққа сосын салдым мен
Құрақты,
Шөпті,
Гүлдерді.

Көркіне бірақ даланың
Үйренбей лағым жүр тегі.
Дәптерімнің парағын
Тұмсығыменен түртеді.

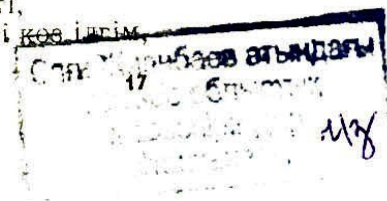
Болса да байтақ бұл мекен
Қасыма лағым көп келді.
Жегісі келіп жүр ме екен
Мен салған сурет «шөптерді».

Менің кейіпкерлерім

Дәптерге қуана салдым-ау
Сүйікті ұстаздың бейнесін.
Орденді әпкеміз ал мынау —
Тігетін балалар жейдесін.

Ұнайды дәл осы іс маған,
(Ұнар ма, бірақта сіздерге?)
Тұр, міне, күлімдеп ұста ағам
Өткеншек жасаған біздерге.

Кеш түсті,
Келмейді көз ілгім,

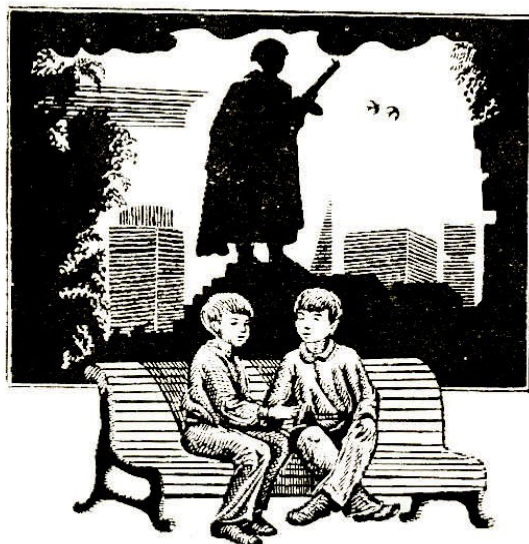

Жоспарым көп менің әлі де.
Ал, мынау...
Суретім өзімнің,
«Ракмет» деп тұрмын бәріне.

БӨЛЕМЕ

Көне, күл де, биле,
Қабағыңды түйме.
Суретіңді салам
Дәл осындай күйде.

Тұр да жеке-дара,
Сәл жымнып кара.
Қай үйдің де көркі —
Күліп тұрған бала.

Табиғат терезесі

СУЫҚТА

Күз бен қыс алмасты,
Жерді қар басты.
Жаңа жылдың бұл —
Айы алғашқы.

Тоғай сынсады,
Аяз шымшиды.
Көзден мөлдір жас
Неге ыршиды?

Бұлт жоқ аспанда,
Аяздан қашқан ба?
Ақ қар сықырлар
Аяқ басқанда.

Бақыла торғайды,
Қапатын қомдайды.
Кім көл қозғалса,
Сол түк тонбайды.

САУАЛ

Мұз астында қалып,
Өріп жүр ме балық?
Айналасын анық
Көріп жүр ме балық?
Әлде мұзды жарып,
Түсірсем бе жарық?..

ҚАР ЖАУДЫ

Жауды кеше ақ қар,
Қыс келді біз жакқа.
Дала,
Қала,
Бақтар
Жамылды ақ макта.
Жер өзгеріп қалды,
Еніп басқа түрге.
Бір бұрышқа қарды
Үйінгі жел түнде.
Бұл да қызық белгі,
Бір ой маған келді.
Тенеймін мен енді
Сыпырғышқа —
Желді.

ЖАСЫЛ ШЫРША

Қалай тез жиялған
Мұнша ұл, мұнша қыз?
Жетіпті кнырдан
Жап-жасыл шыршамыз.
Өкпелеп қаламыз,
Көңілеіз тұрсаңыз.
Ғажап қой,
Қараңыз.
Жап-жасыл шыршамыз.
Айтқызбай болмайды
Ұлдарға, қыздарға әп.
Шыршамыз тонбайды
Енді еш ызғардан.

МЕН ТУҒАН КҮН

Тойлайыншы мен де енді,
Қарлы ақпанда туыппын.
Сол күн бүгін келген-ді,
Дала бірақ суық тым.

Көре алмадым торғайды,
Қатып жатыр бұлақ та.
Өзгертуге болмайды
Туған күнді бірақ та.

Басталды бір ақ боран,
Үйге кірдім қайтадан.
Енді қайтіп шаттанам,
Енді қайтіп айтам ән?

Түзей алар кім мұны?
Кінә — туған күнімде.
Жыл сайын мен бұл күні
Отырам пеш түбінде.

АЯЗДА

Күн аяз,
Қар қап-қалың,
Мен асықтым үйге енді.
Қымтанбақ ем...
Таппадым,
Үзіліп бар түйемді.

Қолымның да тоңғанын
Енді ғана байқадым.
Жоғалыпты қолғабым,
Апама не айтамын?

Ат шауып жүр танаурап,
Қар ұшады тұяқтан.
...Кетті бетім алаулап,
Аяз емес...
Ұяттан.

БІРІНШІ ЯНВАРЬДАН СОҢ

Шырша құшақ жаяды.
Көрдік Аяз Атаны.
Қолында бар таяғы
Қардай аппақ сақалы.

Жүреді деп ойнатып,
Күтіп сдік сағына.
Бір түн бізді тойлатып,
Кетіп қалды тағы да.

Алып кеткен кім деймін,
Асықты ол неліктен?
Қайда кетті?
Білмеймін,
Жүрер едім еріп мен.

ЖЫЛЫ ЖЕР

Қызықтайсың түрін,
Таба алмайсың қырдан.
Бар бір аппақ гүлім
Үйде өсіп тұрған.

Қайтсін қырға көшіп,
Не бар белес-белде?
Тұрады ол өсіп
Үйде —
Жылы жерде.

Үнсіз мүлгіп бақ тұр,
Қарға толды ірге.
Бөлмеде...
Мен,
Ақ гүл
Жылынамыз бірге.

ҚЫСТА ТУҒАН ҚОШАҚАН

Босатпақ ем сені мен
«Кезіп қайт, деп, қырқаны».
«Тоңады қыс лебінен
Ерте,— дейді жұрт,— әлі».

Қиын болды-ау ақпанда
Туғандығың, қошақан.
Жұрт қарсы боп жатқанда
Қалай сені босатам?

ОЙЫННАН СОҢ

Жапты ақ қар даламды,
Көрген соң-ақ мұны мен,
Алып шығып шанамды
Сырғанадым күнімен.

Қызықтардың барлығын
Қалай айтып таусамын?
Төбелерден қарғыдым,
Тоңды бетім, саусағым.

Тоңдым,
Үйге кірдім мен,
Шанам қалды қорада.
Қора суық,
Кім білген,
Шанам енді тоңа ма?

НӨСЕР

Көгеріп кеше еккені,
Әйнектен қарап тұр атам.
Көктемде нөсер төккенін
Мен дағы шексіз ұнатам.

Бір құрбым болса қасымда,
Жүгіргім келіп тұр менің.

Суланып қалды шашым да,
Суланып қалды көйлегім.

Шықты, үйдеп күліп, әне, атам,
Ол да енді суға малыпынар.
Тосып ем көкке алақан,
Қытықтап жатыр тамшылар.

МЕНИҢ КЕМЕМ

Кеме жасап әуре болдым бірер күн,
Сол кемемді өзенге әкеп жібердім.

Құстардың мен білемін не жейтінін,
Олар үшін салдым дәннің кей түрін.

Күрт та салдым балықтарға арнап мен,
Басқа сыйым оған сыймай қалды, әттен.

Аттандырып «жүк» тиелген кемемді,
Қала бердім қолым бұлғап мен енді.

Басқарар ем капитан боп төзімді,
Кемем бірақ көтермейді өзімді.

ТЕРЕЗЕДЕН ҚАРАҒАНДА

Терезеден бақылап,
Қарайықшы тастаққа.
Жасыл емес жапырақ,
Тап-таза емес асфальт та.

Тап-таза емес...
Бұл қалай?
Бұл күтпеген жайт еді.
Сенгім келмей тұрғаны-ай,
Сыртқа шықсақ қайтеді?

Тұрмып сыртта бақылап,
Қызығамын тастаққа.

Жап-жасыл ғой жапырақ,
Тап-таза ғой асфальт та.

Барлығы да гажап-ақ,
...Ұят мұным, әй, менің.
Сұртпеннің ғой тазалап,
Тереземнің әйнегін.

ҚҰСТАР КЕЛЕР

Шебер ұста емессің деп таласпа,
Үйрендім бір таныстан.
Үйшік жасап ілдім биік ағашқа
Көріңсін деп алыстан.

Жылы жактан қатар түзеп, тізіліп,
Құстар келер тағы да.
Жылдағыдай карасын жұрт қызығып,
Біздің үйдің бағына.

МӘПЕЛЕЙМІН

Жатпаймын тіресіп,
Жарлық та күтпеймін.
Ағама ілесіп,
Қартолты түптеймін.

Өспейді көмексіз
Бағымның бір талы.
Ағаштың керексіз
Бұтағын қырқамын.

Еш тыным таппаймын,
Гүлім көп өсетін.
Суарып баптаймын,
Шпенің көшетін.

Кірісем шошымай,
Ұқпаймын несін мен?
Бізді де осылай
Мәпелеп өсірген.

ЕҢБЕК

Талай бала шынықты
Барып биыл орманға.
Ектік көп-көп шыбықты
Тағы да біз сол маңға.

Күндердің бір күнінде
Өседі ол ырғала.
Демалады түбінде
Өзіміздей бір бала.

* * *

Жуды нөсер алапты,
Болды дейсің, ой, қызық.
Шалшық кешіп,
Балақты
Қайттық суға тойғызып.

Бір іс соған барабар
Күтіп тұрды, ой, бізді.
Бізді..
Ашулы мамалар
Шаналаққа тойғызды.

ЖАЙЛАУ

Бір қапталда — тал, шыбық,
Жасыл жусан — бір қаптал.
Бәйшешек те баршылық,
Иір-иір құлмақ бар.

Шалғын анау ыргалған,
Өсіп жатыр тасқа гүл.
Кете алмайсың бұл маңнан
Қызық іздеп басқа бір.

Сурет етіп барлығын
Ақ қағазға көшірдік.
Тақырыбы ал мұның:
«Жайлау және өсімдік».

БОЯУЛАР

Суретке сән кіргізген
Қызыл бояу — калаулым,
Түсі ғой ол жұлдыз бен
Желбіреген жалаудын.

Қалай аулақ қоямын:
Сары бояу — келісті.
Осы түспен боядым
Алқаптағы егісті.

Қайтесіңдер таласып,
Керсігі не басқаның —
Тұрған жоқ па жарасып,
Көк бояу мен аспаным.

Табиғаттың өзінен
Талай бояу таба алар —
Суретшінің көзімен
Қарай білсе балалар.

БҰЛАҚ

Мөлдір десең, мөлдір-ак,
Рақатын көрді бак.
Толтырса да тоғанды
Токтамады ол, бірақ.

Басқа баққа құлады,
Маған әбден ұнады.
Бұлақ деген —
даланың.
Бұрауы жоқ крапы.

ДАЛАДАҒЫ ТЕЛЕСКОП

Киіз үйдің түндігінен
Ашық аспан емінеді.
Жымындасқан бір-бірімен,
Жұлдыздары көрінеді.

Сырын ойлап әр аңыздың,
Жұлдыз санап жүрдік тегі.
Телескобы даламыздың —
Киіз үйдің түндіктері.

ГҮЛДЕР

Тиістімін мақтауға
Қоштаса да, күлсе де ел.
Гүл алаңын баптауға
Қарындасым тым шебер.

Көйлектің де киеді
Гүлі барын... күлімдеп.
Сондықтан ба?
Сүйеді
Апам оны «гүлім» деп.

САҒЫМ

Толқын-толқын сағымды
Көл деп Мұрат жаңылды.
«Алыс па?» — деп сұрады,
«Шомылам», — деп жылады.
Көзінен жас ыршыды-ай,
Әй, сағымның қырсығы-ай!

ЖУЫНДЫРЫП ЖІБЕРЕДІ

Бала көрсе сатпақ түрі,
Ағады өзен сақ-сақ күліп.
Жуындырып жібереді,
Шомылғанда аппақ қылып.

ЖИДЕ ТЕРЕ БАРҒАНДА

Күтіп жүр ем талайдан,
Қуанғаным енді анық.
Жиде тердік тоғайдан
Папам, мамам, мен барып.

Неткен әсем жер еді,
Міне, толып келеді:
Папамның да шелегі,
Мамамның да шелегі.

Мынау менің шелегім,
Толтыра алмай келемін.
Кетті ме екен көп болып,
Тергенімнен...
Жегенім?

БЕРЕКЕТСІЗ ҚҰЙЫН

Жалқаулығым әлі менің
Бар-ау,
Оның несі ұнамды?
Көрші үйге барып едім,
Қоқыс екен есік алды.

Сірә, ешбір адамның да
Келмеген-ау иілгісі.
Толып жатыр дәл алдымда
Шүберектің қиындысы.

Дәптердің де парақтары
Шашылыпты,
Көріп тұрмын.
Айналама қарап тағы,
Қанша қықым жолықтырдым.

«Тазалық тез қолға алынса...
Жинар ем мен...
Үйім бөлек...» —
Деп ойланып болғанымша
Көтерілді құйын кенет.

Елтілігін кім елесті?
Сабақ кой бұл салақтарға —
Іліп кетті шүберекті,
Қоса кетті парактар да.

Шара бар ма күлмесіме?
Қара мына тажап «сыйын».
Біздің үйдің іргесіне
Тастап кетті бәрін құйын.

Тап-таза еді баста үйім,
Мен сыпырып тұрмасам да.
Әкестер ме басқа құйын,
Әлде өзім жинасам ба?

ӘҢГЕЛЕК

Бәріміз ұйғарып
Таптық та ұтырын:
Сепкенбіз жиналып,
Әңгелек тұқымын.

Көктепті,
Көріңіз,
Құлпырып кетті енді.
Баптаймыз оны біз,
Жүрмейміз текке енді.

Қауызын ашқанда
Гүлдері құлпырды.
Күн сайын аспанда
Күлімдеп Күн тұрды.

Аспанға карадық,
Күн жүрді дөңгелеп.
Сол Күннен нәр алып
Толысты әңгелек.

ГҮЛ

Сендім де күшіме
Жер казып күрекпен.
Ауламын ішіне
Көктемде гүл еккен.

Көмекші болды інім,
Жүрмеді бөсіп құр.
Мінсесің, сол гүлім
Жайқалып өсіп тұр.

Бір ара келді де
Қонуға бекінді.
Жасаймын енді не?
Жайпайтын секілді.

«Сабағы бүгілді,
Құлатса қайтемің?
Шағып ап гүлімді,
Жылатса қайтемің?»

Дедім де еппенен
Таяқпен түртпін мен,
Қонуға беттеген
Араны үркіткен.

Ызылдап сол ара
Шүйілді өзіме.
...Тығылдым қораға,
Жас келді көзіме.

Шығармай үнімді,
Қорыққан хал мынау.
Қорғамай гүлімді,
Тығылып қалдым-ау.

КҮЗ

Қарап тұрмын:
Сәні жоқ даланың да,
Бір кірбің бар аспанның қабағында.
Қайта-қайта түйілген қара бұлттар
Алып жетті жаңбырдың хабарын да.

Қарап тұрмын:
Сәні жоқ даланың да,
Мазасы жоқ шалағай баланың да —
Су-су болып келеді бәтескесі,
Ылғи балшық ішімнің балағында.

* * *

Күз де келді,
Салқындады ертең күн.
Жел ысқырды.
Дүлей дауыл жетпек шын.
Толын қалды жапыраққа бір күнде
Кең ауласы біз оқитын мектептің.

Жапырақты жинап ата түзде жүр,
Соны көрін бір ой келді бізге бұл:
Үйіп қойған қоқырсықты әдейі,
Шашын кеткен сотқар да бір —
күз де бір.

КҮЗГІ САЛҚЫНДА

Ызындатып қурайды
Жел соғады, соғады.
Жапырақтар шулайды,
Бәлкім, олар тоңады?

...Құлыным жүр шапқылап,
Ол да өсті,
Тулайды.
Жел соғады қаттырақ,
Жапырақтар шулайды.

БҰТАҚТАР

Басыпты қар,
Мүлгіп тұр ағаштардың бар бұтағы.
Асықтырар
Қыр жаққа қол шана мен шаңғы тағы.
Бұтаққа жармаспадым,
Көрдім де қар басқанын.

Үнсіздік орнап, міне, қалды тағы
Қар басқан бағыма да.
Мүлгіп тұр ағаштардың бар бұтағы
Көктемді сағына ма?
Бір боранға бір боран жалғасып кіл,
Бұтақты қар басып тұр.

ҚАР МЕН ЖАҢБЫР

Сирек көрер керемет бұл,
Таң қаларлық атты таң бір...
Себелеп тұр,
Себелеп тұр
Қар аралас суық жаңбыр.

Күннің көзі күлсе кенет,
Орала ма сәнді елес бір.
Тұр себелеп,
Тұр себелеп,
Жаңбыр да емес,
Қар да емес бұл.

Жел үрлеген жер жүдеп бір
Тұрғандай-ақ мұңын айтып.
Ет-жүрегім елжіреп тұр,
Бара жатыр құстар қайтып...

МЫСЫҚ

Өсіп кетсе ағамыздың сакалы
Ұстарасын ызыңдатып жатады.

Сол көрініс, бәлкім, мықтап ұнады?
Ала мысық ұз-а-ақ қарап тұрады.

Қозғалмастан отырғаны бір түрлі —
...Ойлай ма екен «мен қайтем,— деп,— мұртымды?»

ЖАЛҒЫЗДЫҚ

Кетті үлкендер жұмысқа,
Мен іздедім балмұздақ.
...Тығылды ма бұрышқа.
Мысығымыз жалғыз қап?

Кездім таныс көшемді,
Ұзақ жүріп қалыппын.
Жалғыз болсаң осы енді,
Ойыннан да жалықтым.

Кеткеннен соң күн ысыл,
Бір балмұздақ алдым да,
Үйге келсем,
Бүрісіп
Мысығым тұр алдымда.

Түсті екен ол не күйге?
Тұр жұп-жуас болып тым.
Дегені ме:
— Мен үйде
Жалғыз қалып, қорықтым.

ТЫШҚАННЫҢ ӨКПЕСІ

Байқалмайтын тұстан
Тыңдап...
Пікір түйдім.
Өкпелеп жүр тышқан
Несіне үйдің:

«Бермеген соң тамақ,
Аш қалыңты мысық.
Сосын...
Бізге қарап,
Жүр ғой тісі қышып».

ЖАНСЫЗ БЕЙНЕЛЕР

Екі сурет ілулі тұр бөлmemде,
Ойланады құрбыларым көргенде.

Бірі мысық — тікірейген мұрты бар.
Бірі тышқан — құйттай ғана тұрқы бар.

Бірін-бірі әлі көрмей тұрғандай,
Деп күледі құрбым:
«Достық бұл қандай?»

Ал, ал...
Олар тірі болса егер де
Дүрс-дүрс...
Тыным болмас еді едеңге.

ҚҰЛЫНЫМ

Бір рет көруге келер ме ең,
Құлыным шапқылап жүр әлі.
Шақпақ қаңт ұсынсам егер мен,
Үрікпей қасымда тұрады.

Қасымда тұрғанда жүйрігім,
Кейде мен абыржып қаламын.
Тарауға жалы мен құйрығын
Жарамай қалады тарағым.

ҰЙҚАСЫН ТАП

Баға

Бірінші бала:

Қуанып енемін
Үйіме кешке мен.
Себебі,
Келемін
Баға алып... деген.

Екінші бала:

Күнім жоқ бос өткен,
Адалмын сертке мен.
Ең қиын есептеп
Баға алдым... деген.

Үшінші бала:

Қайтемін дәлелдеп,
Сендердей күшті емен.
Бүгін де әрең деп
Баға алдым ... деген.

Төртінші бала:

Қосылып нем бар, әй,
Көп ойнап кетіп ек.
Айтамын мен қалай
Алғаным ... деп.

Түйін:

Саламын еске мен,
Мұны ойда сақтаңдар.
Баға алар ... деген
Ұйқасты тапқандар.

МАУСЫМДАР

Шашып аспан ақ мақта,
Дала аппақ түске енер.
Жаңа жылдық тақпаққа
Тақырып боп ... келер.

Жап-жасыл боп бар алап,
Күн сәулесін төккенде,
Арықты су аралап,
Келер сосын ... де.

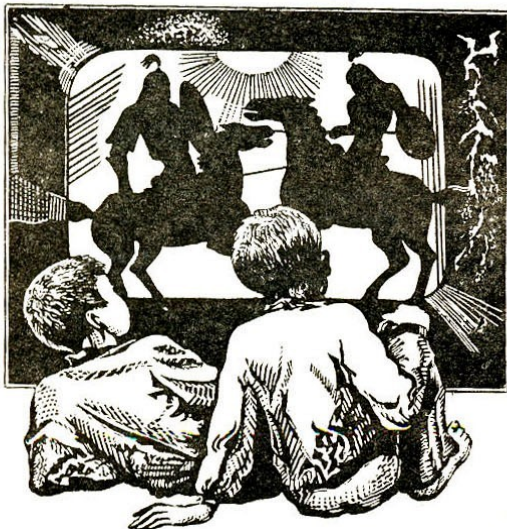
Бірі қонып, бірі ұшып,
Көл жағалап қаз кетер.
Өзен жылып,
Құм ысып,
Ыстық маусым ... жетер.

Құстар қайтып барады
Жылы жақты іздеген.
Сап-сары қып даланы
Мезгіл келер ... деген.

Ұмытпағын,
Сені ел де
Бірауыздан мақтарын.
Тауып жазсаң егерде
Төрт маусымның аттарын.

АЗАМАТ ӨСЕ БЕРЕДІ

Болашағының бақытты
Болатынына сенеді.
Жақсы іске арнап уақытты
Азамат өсе береді.
Сүйеді Отан — ұяны,
Табылар дәйім керегі.
Биікке самғап қиялы
Азамат өсе береді.
Шынықтырды ол денені,
Білімнің отын тұтатты.
Азамат өсе береді,
Оқиды талай кітапты.

МАЗМҰНЫ

Бақыт бесігі

Азамат өсіп келеді	4
Кремль куранттары	5
Революция	—
7 ноябрьде	6
Отаным	—
Салют	8
Ұстаз	—
Менің атам	9
Космонавт	10
Жорық жыры	—
Сақшы	11
Маңдай тердің жемісі	—
Галстук	12
Көп балалы үй	—
Балабақша	13
Сурет туралы сыр	—
Журналистің сыры	14
Офицердің ойы	—
Сауыншының ақылы	15
Фотографтың тәлімі	—
Почташының сыры	16
Менің сурет дәптерім	—
Сурет салсам...	—
Лақ пен сурет	17
Менің кейіпкерлерім	—
Бөпеме	18

Табиғат терезесі

Суықта	20
Сауал	21
Қар жауды	—
Жасыл шырша	—
Мен туган күн	22
Аязда	—
Бірінші январьдан соң	24
Жылы жер	—
Қыста туган қошақан	25
Ойыннан соң	—
Нөсер	—

Менің кемем	26
Терезеден қарағанда	—
Құстар келер	27
Мәпелеймін	—
Еңбек	28
«Жұды нөсер...»	—
Жайлау	—
Боюлар	29
Бұлақ	—
Даладағы телескоп	30
Гүлдер	—
Сағым	—
Жуындырып жібереді	—
Жиде тере барғанда	31
Берекетсіз құйын	—
Әңгелек	32
Гүл	33
Күз	34
«Күз де келді...»	—
Күзгі салқында	—
Бұтақтар	35
Қар мен жаңбыр	—
Мысық	36
Жалғыздық	—
Тышқанның өкпесі	37
Жансыз бейнелер	—
Құлыным	—
Күрең сиыр	38
Үйректер	—

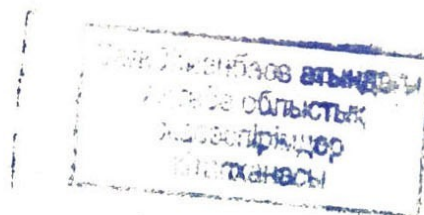
Біз өсіп келеміз

Қызық гүл	40
8 Мартта	41
Ат	—
Түтін	42
Өсу	—
Танертең	44
Тау етегінде	—
Аялдамада	45
Цифрлар	—
Мен мектепке барар ем	46
Балабақшадағы жаңалық	47
Сенің сағатың	—

Қуаныш	48
Зерікпе	—
Жұмыс	49
Риза	—
Көмек	50
«Жанашыр»	—
Құлық	51
Жалғыз қалған бала	52
Мылжың	53
Қластасымның сөзі мен өзі	—
Жауап	54
Ою	55
Уату	—
Бесік жыры	56
Бөпем күлді	—
Мысықтың көзі	57
Алғашқы адым	—
Тынығу	58
Дәрігер	—
Күн ерте шығады	59
Мұржасыз үйлер	—
Өкпе	60
Қауіп	—
Нені білем?	61
Қалада жоқ кэмпит	—
Құйын мен қаңбақ	—

Жаңылтпаштар, жұмбақтар

Жаңылтпаштар	62
Жұмбақтар	64
Ойланып оқы	65
Ұйқасын тап	66
Маусымдар	67
Азамат өсе береді	68

2506992
сұра 10 00
Тра 578711.
кеңіс 062
545
маа са.

Литературно-художественное издание

Серия «Алау»

Для детей среднего школьного возраста

Ертай Ашыкбаев

ХОРОШАЯ ОЦЕНКА

Стихи, загадки

(На казахском языке)

Редакторлары — Б. Исаев, С. Оспанов

Суретшісі — Д. Өтеков

Көркемдеуші редакторы — К. Егізбаев

Техникалық редакторы — Р. Винокурова

Корректоры — Н. Досболова

ИБ № 4488

Теруге 27.02.90 жіберілді. Басуға 3.01.91 қол қойылды.
Форматы 84×108^{1/32}. Қағазы тип. № 2. Қаріп түрі «жур-
налдық». Шығыңқы басылыс. Шартты бояу көлемі 3,8.
Шартты баспа табағы 3,51. Есептік басылу табағы 3,11.
Тиражы 7000 дана. Заказ № 2924. Бағасы 15 тиын.

Қазақ ССР Баспасөз жөніндегі мемлекеттік комитетінің
«Жалын» баспасы, 480124, Алматы қаласы, Абай прос-
пекті, 143-үй.

Қазақ ССР Баспасөз жөніндегі мемлекеттік комитетінің
«КІТАП» полиграфиялық кәсіпорындары өндірістік бір-
лестігінің билет-бланк және жедел өнімдер баспаханасы,
480016, Алматы қаласы, К. Маркс көшесі, 15/1-үй.

